

3.1. WEERSTANDSVERMOGEN

Inleiding

Op grond van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) wordt het weerstandsvermogen gedefinieerd als “het vermogen van de gemeente om financiële risico’s op te vangen zonder dat het gevolgen heeft voor de uitvoering van de dagelijkse taken”. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door een relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (= de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico’s die de gemeente loopt, waarvoor geen bestemmingsreserves of voorzieningen zijn gevormd. De risico’s die in deze jaarrekening worden genoemd, zijn een herijking van de risico’s welke in de jaarrekening 2018 zijn opgenomen. Gekeken is of ze nog steeds van toepassing zijn en of het opgenomen risicobedrag nog valide is. Daar waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Het is de bedoeling om ten behoeve van de jaarstukken 2019 een nieuwe, geüniformeerde risico-inventarisatie te maken. In de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan:

- het beleid van de gemeente Uitgeest voor wat betreft de weerstandscapaciteit en de risico’s;
- benodigd weerstandsvermogen
- beschikbaar weerstandsvermogen

- weerstandscapaciteit
- de financiële kengetallen

Beleid gemeente Uitgeest

Op 23 oktober 2014 heeft de raad ingestemd met de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen. Met de nota zijn de uitgangspunten van het risicomanagement vastgesteld. Door het vaststellen van de nota is voldaan aan de geldende wet- en regelgeving. Aan de hand van de risicoanalyse (kans x gevolg = financieel gevolg) is het totaal van alle risico’s in geld uitgedrukt. Omdat niet alle risico’s zich op hetzelfde moment voordoen, wordt een percentage van 90% aangehouden voor de bepaling van de weerstandscapaciteit die nodig is om de financiële gevolgen van de betreffende risico’s af te dekken.

Benodigd weerstandsvermogen

Risico’s worden inzichtelijk gemaakt aan de hand van een kansberekening. Per risico wordt aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het mogelijke financieel gevolg is. Op basis van deze inventarisatie zijn er 27 risico’s benoemd en de 5 risico’s met de grootste financiële impact zijn de volgende:

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Het budget voor Jeugdzorg is een openeinde regeling. Budget kan onvoldoende zijn door onvoorziene vraag of kostenstijging.	50%	max.€ 1.000.000	18,63%
De gemeente moet meer bijdragen aan de BUCH door onvermijdelijke kostenstijging of door nieuwe taken.	70%	max.€ 500.000	13,09%
De invoering van de Wet op de datalekken leidt ertoe dat de gemeente bij een datalek een boete en/of schadevergoeding moet betalen.	30%	max.€ 830.000	9,38%
De WMO is een open einde regeling. Het budget kan niet toereikend zijn i.v.m. een niet voorziene vraag of hogere kosten.	50%	max.€ 500.000	9,36%
De Algemene Uitkering kan lager uitpakken dan begroot, bijvoorbeeld als gevolg van economische tegenwind.	50%	max.€ 500.000	9,31%

Wanneer de 10 grootste risico's zich tegelijkertijd en in hun volle omvang voordoen, leidt dat tot € 4.780.000 aan kosten. Voor de kleinere risico's gaat het om een aanvullend bedrag van € 1.018.000.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt uitgevoerd omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 5.798.000) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2.077.131.

Dit bedrag noemen we het "benodigde weerstandsvermogen".

Naast de risico's van de eigen gemeente, moeten ook de risico's van de gemeenschappelijke regelingen worden bekeken. Komt een GR in de financiële problemen, dan zijn het de deelnemende gemeenten die dit probleem moeten oplossen. Alle gemeenschappelijke regelingen nemen daarom in hun begroting en jaarrekening ook een risicoanalyse op. De risico's worden meestal afgedekt met een eigen algemene reserve.

Voor een aantal Gemeenschappelijke Regelingen geldt dat ze geen reserves mogen vormen. De door deze GR-en geïnventariseerde risico's moeten de deelnemende gemeenten daarom zelf afdekken. Dit doen we door de GR geïnventariseerde risico's op te tellen bij de door de gemeente zelf geïnventariseerde risico's.

Voor Uitgeest gaat het om de risico's van de werkorganisatie BUCH, de VRK en het RAUM en betreft in totaal € 318.803. Op basis van al deze cijfers wordt voor Uitgeest het benodigd weerstandsvermogen bepaald op € 2.395.934.

Inventarisatie risico (In euro)	
Totaal 10 grote risico's	4.780.000
Overige risico's	1.018.000
Totaal alle risico's	5.798.000
Benodigd weerstandsvermogen na risicosimulatie 90% zekerheid	2.077.131
Benodigd weerstandsvermogen BUCH	290.000
Benodigd weerstandsvermogen VRK	7.072
Benodigd weerstandsvermogen RAUM	21.731
Totaal benodigd weerstandsvermogen	2.395.934

Beschikbaar weerstandsvermogen

Bij het beschikbaar weerstandsvermogen gaat het om vrij besteedbare middelen die eenmalig ingezet kunnen worden om de financiële gevolgen van de risico's die zich voordoen te kunnen opvangen. Het beschikbaar weerstandsvermogen bestaat uit de reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien.

Reserves

Reserves worden onderverdeeld in en de algemene reserve en bestemmingsreserves. De **algemene reserve** heeft een eerste bufferfunctie en kan worden aangewend ter financiering van alle opgetreden risico's. Gezien de belangrijke functie van de algemene reserve met betrekking tot het weerstandsvermogen, is in de beleidsnota "Reserves en Voorzieningen" een minimale omvang van € 3,9 mln. voor deze reserve vastgesteld met daarbij de voorwaarde dat ratio van het weerstandsvermogen minimaal 1,0 is. Verwachte stand van de algemene reserve op 1 januari 2020 is € 4.470.540.

Bestemmingsreserves zijn door de raad ingesteld met een specifiek doel. Op het moment dat de gemeente geconfronteerd wordt met het voltrekken van een risico, kunnen de financiële gevolgen hiervan worden opgevangen door de bestemming van de betreffende reserve af te halen. De gemeente beschikt op 1 januari 2020 in totaal over € 3.289.529 aan

bestemmingsreserves. De provincie is van mening dat bestemmingsreserve niet meetellen bij de bepaling van het beschikbaar weerstandsvermogen, omdat tegenover (een deel van) de bestemmingsreserves al daadwerkelijk uitgaven staan, waardoor de bestemming niet van de reserves afgehaald zou kunnen worden. De gemeente blijft van mening dat alle reserves meetellen als beschikbare weerstandscapaciteit en baseert zich daarbij op de stellingname van de commissie BBV / beroepsgroep accountancy hieromtrent. Voor de volledigheid wordt echter de weerstandsratio gepresenteerd met en zonder de bestemmingsreserves.

Onbenutte belastingcapaciteit

Een belangrijke inkomstenbron voor gemeenten is de OZB. Het is de individuele gemeente die de hoogte hiervan vaststelt. Er is geen limiet aan de OZB gesteld, een gemeente mag deze verhogen (of verlagen) naar eigen inzicht. Op het moment dat een gemeente in de financiële problemen komt en beroep doet op de artikel 12 status, eist het Rijk dat de OZB op een bepaald niveau wordt gebracht. Het verschil tussen het daadwerkelijke OZB-tarieven van een gemeente en het artikel 12 niveau, wordt de onbenutte belastingcapaciteit genoemd. De onbenutte belastingcapaciteit van Uitgeest was € 815.424. In de Kadernota 2020 is echter tot een verhoging van de OZB besloten van 16,5%. Hierdoor daalt de onbenutte belastingcapaciteit tot € 381.408.

Post onvoorzien

Iedere gemeente moet in de begroting een budget voor onverwachte tegenvallers opnemen, de stelpost onvoorzien. Deze post kan worden ingezet als dekking voor kleine onvoorziene kosten. In Uitgeest bedraagt deze post € 10.000.

Sommige gemeenten nemen bij de bepaling van het beschikbaar weerstandsvermogen ook de omvang van de stille reserves mee. Stille reserves zijn bijvoorbeeld gemeentelijke accommodaties en gronden zonder een boekwaarde. Omdat deze accommodaties noodzakelijk zijn voor de instandhouding van het gewenste voorzieningenniveau in onze

gemeente en daarom niet vrijelijk verhandeld kunnen worden, is besloten deze waarde niet meer mee te nemen.

Het beschikbaar weerstandsvermogen van de gemeente Uitgeest bedraagt op 1 januari bij benadering derhalve:

- € 4.861.948 exclusief bestemmingsreserves
- € 8.151.477 inclusief bestemmingsreserves

Weerstandsratio

De weerstandsratio geeft de verhouding weer tussen het beschikbare en benodigde weerstandsvermogen op basis van de gekwantificeerde risico's. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwalificatie een de verschillende waarde van de ratio's worden toegekend.

Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen van Uitgeest is opgenomen dat onze gemeente streeft naar een weerstandsratio die voldoende is en daarom tussen de 1,0 en 1,4 dient te zijn. Op basis van het geïnventariseerde benodigd weerstandsvermogen en het berekende beschikbare weerstandsvermogen, berekenen we de volgende weerstandsratio:

Bepaling weerstandsratio	
benodigd weerstandsvermogen	€ 2.395.934
beschikbaar weerstandsvermogen incl. BR	€ 8.151.477
Weerstandsratio incl. BR	3,4

Met een weerstandsratio van 3,4 heeft Uitgeest de kwalificatie "uitstekend" en wordt voldaan aan de eigen norm. Houden we geen rekening met de bestemmingsreserves dan komen we uit op een norm van:

Bepaling weerstandsratio	
benodigd weerstandsvermogen	€ 2.395.934
beschikbaar weerstandsvermogen excl. BR	€ 4.861.948
Weerstandsratio excl. BR	2,0

Ook dan ligt de ratio nog boven de vereiste bandbreedte van 1,0 – 1,4.

Financiële Kengetallen

Het BBV eist dat gemeenten vanaf 2016 een aantal financiële kengetallen presenteert. Hoewel er in het BBV geen te behalen minimum of maximum waarden zijn opgenomen, heeft de provincie als financieel toezichthouder zogenaamde signaleringswaarden gedefinieerd. Deze signaleringswaarden moeten worden gezien als een hulpmiddel om het risico per kengetal in te schatten. De provincie onderscheidt drie categorieën, namelijk A: minst risicovol, B: gemiddeld risico en C: meest risicovol. In de onderstaande tabellen worden de kengetallen en de bijbehorende signaleringswaarden getoond:

De betekenis van de verschillende kengetallen is als volgt:

- **Netto schuldquote**

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen.

- **Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen**

De gecorrigeerde netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen maar daarmee worden de leningen die de gemeente heeft aangetrokken ten behoeve van derden, niet meegerekend

- **Solvabiliteitsratio**

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. **Grondexploitatie**
In dit kengetal wordt de waarde van de bouwgrond gerelateerd aan de totale baten.

- **Belastingcapaciteit.**

Deze indicator geeft aan hoe de belastingdruk zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde.

- **Structurele exploitatieruimte**

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe wendbaar een gemeente is. Als de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is een gemeente in staat om (structurele) tegenvallers op te vangen.

Kengetallen weerstandsvermogen en risicobeheersing		A	B	C
1	Netto schuldquote	< 90 %	90 – 130 %	>130 %
2	Gecorrigeerde netto schuldquote	< 90 %	90 – 130 %	>130 %
3	Solvabiliteit	>50 %	20 – 50 %	<20 %
4	Grondexploitatie	< 20 %	20 – 25 %	>35 %
5	Belastingcapaciteit	< 95 %	95 – 105 %	>105 %
6	Structurele exploitatieruimte	>0 %	0 %	<0 %

BEGROTING 2020-2023

Kengetal								
	rek. '17	begr. '18	rek '18	begr. '19	begr. '20	begr. '21	begr. '22	begr. '23
netto schuldquote (NSQ)	2,18%	18,70%	22%	29%	88,5%	90,4%	98,1%	94,4%
NSQ, gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-3,28 %	15%	16%	26%	86,2%	88,1%	95,9%	92,3%
solvabiliteit	57,5 %	43,70%	38%	37%	16,4%	16,5%	15,6%	15,6%
grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
belastingcapaciteit	102 %	ntb	105%	ntb	ntb	ntb	ntb	ntb
structurele exploitatieruimte	3 %	0	-4%	-1%	0,32%	1,09%	1,02%	0,41%

Conform de verwachtingen zien we op ieder gebied een verslechtering van de financiële situatie:

- de netto schuld quote is gestegen als gevolg van de aangetrokken langlopende lening van 22 mln;
- de solvabiliteit neemt af als gevolg van de aangetrokken lening en het beslag op de reserves;
- de belastingcapaciteit is de afgelopen jaren toegenomen, wat betekent dat de bijdrage die Uitgeest van haar burgers vraagt via de tarieven, hoger licht dan het gemiddelde van Nederland;

- En ten slotte is er een negatieve structurele exploitatieruimte.

De kengetallen bevestigen daarmee de negatieve ontwikkeling van de financiële positie van Uitgeest. In de Kadernota 2021 komen we hier op terug.